

JÁRÁSKÖZPONTOK ÉS FŐVÁROSI KERÜLETEK STRATÉGIAI TERVEZÉSE

Készült a

DAOP-6.2.1/13/K-2014-0002; DDOP- ÉMOP- ÉAOP- KDOP- KMOP- NYDOP-6.2.1/K-13-2014-0002 azonosítószámú

„Fenntartható településfejlesztés a kis- és középvárosokban (fővárosi kerületekben) –

Integrált Településfejlesztési Stratégiák kidolgozása”

című projektek keretében

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Impresszum

A kiadvány a Belügyminisztérium kezdeményezésére és szakmai irányításával készült.

BELÜGYMINISZTERIUM

Szerző: Aczél Gábor
Szerkesztette: Aczél Gábor | Márton Melinda
Lektorálta: Magó Erzsébet | Rosivall Emese
Grafika: Márton Melinda
Nyomda: xy

Budapest, 2015

ELŐSZÓ

A stratégiai tervezés a tudatosan építkező szervezetek egyre gyakoribb eszköze, amellyel a kormányzati szervek mellett a gazdasági szereplők is mind gyakrabban élnek. Az ágazati és területi stratégiák mellett a megyei jogú városok településfejlesztési stratégiáira épül a fejlesztéspolitikai következő hét éves időszaka.

Indokoltnak tartottuk, hogy a stratégiai szemlélet hassa át a kis- és középvárosok fejlesztését is. A járasszékhelyek egyértelmű vonzaskörzettel rendelkeznek és egyenletesen fedik le az országot, ezért tettünk javaslatot a támogatásukra, szem előtt tartva a településhálózat kiegyensúlyozott fejlesztését. A fővárosi kerületek pedig sajátos helyzetük miatt kerülhettek a támogatottak közé, hiszen egy bonyolult térbeli munkamegosztás jellemzi őket, fejlődésük szorosan kapcsolódik mind a főváros, mind a szomszédos önkormányzatok fejlesztéséhez.

A most lezáruló projekt keretében szakértői támogatást nyújtottunk a kis- és középvárosok, valamint a területi önkormányzatok számára Integrált Településfejlesztési Stratégiájuk és Településfejlesztési Koncepciójuk elkészítéséhez. A Regionális Operatív Programok 1 milliárd forintnyi kerete tette lehetővé a tervek egyidejű megújítását.

A projektben 140 város és 15 fővárosi kerület vett részt, összesen 155 Integrált Településfejlesztési Stratégiát, valamint 33 Településfejlesztési Koncepciót készítettek el a tervezők az önkormányzatok tevékeny közreműködésével.

A dokumentumok illeszkednek az EU 2020 stratégia céljaihoz, az Országos Fejlesztéspolitikai és Területfejlesztési Koncepcióhoz, a megyei fejlesztési koncepciók és operatív programok célrendszeréhez, prioritásaihoz. Így egyszerre segítik elő a következő 5-6 év városfejlesztési akcióinak eredményességét és a nemzeti fejlesztési célok megvalósítását.

Kiemelném az integrált szemléletű városfejlesztés fontosságát. Az integrált megközelítés azt jelenti, hogy egy csapással több legyet kell leütni. Azaz a városfejlesztési akcióknak egyszerre kell szolgálniuk a helyi gazdaság fejlesztését, a lakosság életkörülményeinek és a környezet állapotának javítását. Így tudjuk a forrásokat hatékonyan felhasználni, ezért jogos elvárás e szemlélet érvényesítése az önkormányzatok napi munkájában.

A stratégiák elfogadásával nem érhet véget a stratégiai tervezés. Az elfogadott dokumentumok folyamatos nyomon követést, monitorozást igényelnek. Az élethez igazításuk teszi azokat alkalmassá arra, hogy a napi önkormányzati munka stratégiai keretétől szolgáljanak.

Kívánom, hogy következetes munkájukkal sikerüljön az Önök által kitűzött stratégiai célokat elérni a településük és az ország valamennyi polgára érdekében!

Dr. Pintér Sándor
belügyminiszter

A STRATÉGIAI TERVEZÉS AZ ÖNKORMÁNYZATOKNÁL

A települések harmonikus, társadalmi, gazdasági és környezeti szempontból egyaránt fenntartható fejlődésének alapja a stratégiai gondolkodás. Ez azt jelenti, hogy a település rendelkezik határozott, világosan megfogalmazott jövőképpel, valamint az ennek eléréséhez szükséges, egymással összehangolt hosszú távú célokkal. A közép-, vagy rövidtávon megvalósítandó fejlesztéseit az önkormányzatnak úgy kell meghatároznia, hogy azok – lehetőség szerint egymás hatásait felerősítve – mindig a hosszú távú célok elérését szolgálják. A jövőképet és a hosszú távú célokat a Településfejlesztési Koncepció (TK) határozza meg, melynek gyakori megváltoztatása – az időtávja miatt – nem célszerű. A középtávon elérendő célokat, valamint a megvalósítandó konkrét fejlesztési elképzeléseket az Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS) tartalmazza, amely viszont folyamatos felülvizsgálatot igényel.

Az Integrált Városfejlesztési Stratégia (IVS) fogalma először „a fenntartható európai városokról szóló Lipcsei Chartában” (Charta) jelent meg, melyet a tagállamok városfejlesztésért felelős miniszterei 2007 májusában fogadtak el. A dokumentum fontos célként határozta meg a városok szerepének erősítését, mert a városokra úgy tekintett, mint a regionális versenyképesség motorjaira. Ugyanakkor a városok számos olyan belső problémával is küzdenek, melyek hatékony beavatkozást igényelnek (pl. a gazdasági szerkezetváltás megvalósítása, a szociális beilleszkedés elősegítése, a környezet védelme, stb.). A Charta aláírásával a miniszterek kötelezettséget vállaltak arra, hogy e kérdések megoldásában nemzeti szinten alkalmazzák az „integrált városfejlesztés” eszközét, valamint támogatnak egy olyan kiegyensúlyozott területi fejlődést, amely elősegíti az európai policentrikus városhálózati struktúra kiépülését.

A településfejlesztésért felelős minisztérium 2007-ben Városfejlesztési Kézikönyvet (Kézikönyv) adott ki, melyet 2009 januárjában – a gyakorlati tapasztalatok alapján – továbbfejlesztett. A Kézikönyv elsődleges célja a stratégiai tervezés meghonosítása, a városvezetők és a tervezők integrált szemléletének kialakítása, megerősítése, továbbá a 2007-2013 között megvalósítandó városrehabilitációs fejlesztések szakmai megalapozása volt. Az uniós forrásokhoz való hozzájutás feltétele volt az Integrált Városfejlesztési Stratégiák megléte. Mindez ösztönzően hatott a hazai várostervezési gyakorlatra, országszerte gyorsan elterjedt az új, integrált szakmai megközelítésen alapuló tervfajta.

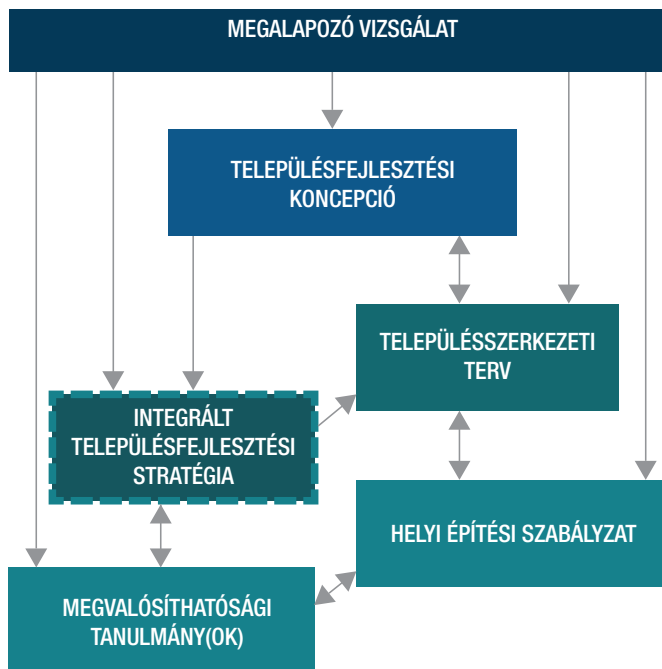
Az elkészült ITS akkor tekintendő eredményesnek, ha

- hozzájárul a magyar városhálózat fő pólusainak megerősítéséhez,
- hozzájárul ahhoz, hogy a városban folyó egyes fejlesztési tevékenységek – függetlenül azok finanszírozóitól, illetve tulajdonosaitól – egymással térben és időben összehangoltan valósuljanak meg, erősítve ezzel az egyes fejlesztési célú beavatkozások hatását,
- hozzájárul ahhoz, hogy a település a lehető legnagyobb mértékben használja ki fejlődési potenciálját a 2014 – 2020-as időszakban,
- a tervezett fejlesztéseket a lehető legnagyobb mértékben tudják támogatni az EU Strukturális és Beruházási (ESB) alapjainak forrásai, így a város optimálisan képes kihasználni az időszak fejlesztési lehetőségeit,
- a város működésének különböző szereplői közti kommunikáció eszközzé válik, így céljai és megvalósítandó projektjei széles körű támogatást élveznek a város társadalmi és gazdasági szereplőinek körében,
- a közsféra fejlesztései mellett ösztönzi a magánsféra befektetéseit is.

Az integrált szemléletű stratégiák készítése 2012-ben vált a hazai városfejlesztési gyakorlat részévé a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet megalkotásával. Az ITS bevezetésével vált teljessé a települési szintű rendezési és fejlesztési tervek összefüggő rendszere. E szerint a város jövőképét és hosszú távú céljait a TK határozza meg, a középtávon megvalósítandó tematikus célokat és konkrét fejlesztési elképzeléseket pedig a koncepció célrendszeréből levezetett ITS tartalmazza. A TK-ban rögzített jövőkép és célok, valamint az ITS-ben tervezett konkrét beavatkozások eléréséhez szükséges tényleges fizikai kereteket a településrendezési eszközök – a Településszerkezeti Terv,

valamint Helyi Építési Szabályzat – determinálják. A stratégiai tervek elsődleges célja, hogy elősegítsék a következő 5-7 év városfejlesztési tevékenységeinek eredményességét. Az ITS-ek elfogadásával nem zárul le a stratégiai tervezés folyamata az önkormányzatok számára. Az ITS-ek alapján kell kidolgozni azokat a konkrét megvalósíthatósági tanulmányokat, amelyek lehetővé teszik a tervezett fejlesztéseket. Az elfogadott ITS rendszeres monitorozást, legalább évenkénti felülvizsgálatot, időnként – a külső körülmények változásából adódó – módosítást igényel, amely állandó tervezési feladatot jelent a települési önkormányzatok számára.

A településrendezési és településfejlesztési tervek rendszere

A hazai településhálózat-fejlesztés átfogó célja egy nemzetközileg is versenyképes policentrikus városhálózat kialakítása és működtetésének elősegítése. E városhálózat fontos láncszemeit alkotják a térségi szerepkört betöltő járasszékhely települések, amelyek fő feladata a járás településeivel egy új típusú, együttműködésen alapuló, kiegyensúlyozott város-vidék viszony kialakítása. Ennek elemei a közszolgáltatásokhoz való méltányos hozzáférés biztosítása, a közlekedési és az informatikai rendszerek kiemelt fejlesztésén keresztül az elérhetőség javítása, valamint a helyi adottságokra építő térségi gazdasági, idegenforgalmi, kulturális együttműködések erősítése. Az egyes járasszékhelyek és vonzáskörzetük igen eltérő adottságokkal rendelkeznek, következésképpen fejlesztésük is egyedi megközelítést igényel. A projekt keretében elkészült 155 ITS – a széleskörű partnerség megteremtésével – alkalmas eszközt jelent a helyi adottságok, lehetőségek és igények kezelésére, így nagy előrelépést jelent a helyi térségi fejlesztések megalapozásában, hozzájárulva ezzel a hazai városhálózat fő pólusainak megerősítéséhez.

AZ ITS-EK ÚJ GENERÁCIÓJÁNAK JELLEMZŐI

Integrált szemléletmód

Az integritás, azaz a „teljesség” az ITS-ben a társadalmi, a gazdasági és a környezeti szempontok együttes figyelembevételével, azok összhangjának biztosításával jön létre. Ezek az elvárások sok esetben ütközhetnek is egymással, ilyenkor a konfliktusok feloldása, az optimális kompromisszum megtalálása is az ITS feladata.

A fenntarthatóság elvének érvényesítése

A fenntartható városfejlődés biztosítása mindent átfogó tervezési megközelítést, komplex szemléletet igényel. A kulcs a fejlődés három pillérének – a környezeti, a társadalmi, a kulturális és a gazdasági fejlődés – kiegyensúlyozott figyelembevétele.

A fenntartható városfejlődés környezeti szempontból olyan gondolkodásmódot jelent, amely egyrészt önkorlátozást jelent a fogyasztásban, az elsődleges források felhasználásában, másrészt biztosítja az elhasznált források biztonságos visszavezetését a természet és az ember által meghatározott rendszerek körforgásaiba – mindezt az eljövendő generációk érdekében. Ezért csökkenteni kell – többek között – a termőföldek beépítését, a nyersanyagok fogyasztását, az emberi eredetű környezetterhelő tevékenységeket.

A fenntartható városfejlődés társadalmi szempontból az emberek alapvető igényeinek a kielégítését, a mentális jólétet, a közösségi értékek megőrzését, a jó kormányzást (a demokratikus döntéshozatalt, a döntés előkészítésben való közösségi részvételt, a konszenzusra való törekvést) jelenti. Nem nélkülözhető a döntések, döntési alternatívák mérlegelésénél a város közösségét összetartó szolidaritás, a változások terheinek és előnyeinek egyenlő, vagy legalább igazságos elosztása – legyen szó akár szomszédos telkekről, tömbökről, városrészekről vagy településekről.

A fenntartható városfejlődés gazdasági szempontból olyan diverzifikált, a válságoknak ellenálló helyi gazdaságot jelent, melynek magas a termelékenysége és az innovációs szintje. Az innováció előfeltétele a minőségi oktatás, kutatás és fejlesztés, az erős mikro, kis- és középvállalkozások, valamint a fenntartható fejlődés melletti elkötelezettség.

Széleskörű partnerség megvalósítása

A sikeres településfejlesztés megvalósításának kulcskérdése a fejlesztésben érdekelt bevonása a tervezés, majd a megvalósítás folyamatába. A lakosság egyes csoportjainak, a gazdaság szereplőinek bevonása a döntések előkészítésébe biztosítja, hogy a felvetett problémákat és az eltérő érdekeket a település fejlesztése során méltányos módon figyelembe lehessen venni. Fontos szempont, hogy a köz- és a magánszféra beruházásai jobban koordinálhatók, így biztosítható a nagyobb fokú tervezési és beruházási biztonság is. A széleskörű partnerség biztosítója lehet a közpénzek hatékony és átlátható felhasználásának.

A lakosság bevonása a településfejlesztés folyamatába már több évtizedes hagyománnyal rendelkezik Európa számos országában. A város lakosainak partnerként való kezelése lehetővé teszi, hogy a polgárok tevékeny szerepet játszanak közvetlen lakókörnyezetük formálásában, ami egyben hozzájárul a településhez való kötődésük erősítéséhez. A lakosság mellett nagy jelentősége van a helyi vállalkozókkal, meghatározó véleményformálókkal, civil szervezetekkel való partneri kapcsolatok kiépítésének, mert véleményük, javaslataik meghallgatása és figyelembe vétele nagyban elősegíti a reálisan megvalósítható célok kitűzését. A helyi szereplők mellett elengedhetetlen a szomszédos településekkel való párbeszéd is, amely hozzájárul a térségi együttműködés, munkamegosztás megerősítéséhez.

Illeszkedés az EU irányelveihez

Annak érdekében, hogy a magyar települések sikerrel pályázhassanak uniós forrásokra, fejlesztési elképzeléseiket hozzá kell igazítani a Magyarország által is elfogadott uniós irányelvekhez. Az Európai Unió 2020-ig érvényes átfogó

stratégiájának (Európa 2020) végrehajtásában kiemelt szerepet kap az európai városok fejlesztése. A stratégia Európa intelligens („smart”), fenntartható („sustainable”) és befogadó („inclusive”) növekedésének céljaira összpontosít.

A stratégia céljainak elérése érdekében az egyes Európai Strukturális és Beruházási Alapok az alábbi 11 tematikus célkitűzést támogatják:

1. a kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció erősítése;
2. az információs és kommunikációs technológiákhoz (IKT) való hozzáférésnek, azok használatának és minőségének a javítása;
3. a kkv-k, (az EMVA esetében a mezőgazdasági, illetve az ETHA esetében a halászati és aquakultúra-ágazat) versenyképességének a növelése;
4. az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban;
5. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és –kezelés előmozdítása;
6. a környezet megóvása és védelme, és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása;
7. a fenntartható közlekedés előmozdítása, és a szűk keresztmetszetek megszüntetése a kulcsfontosságú hálózati infrastruktúrákban;
8. a fenntartható és minőségi foglalkoztatás, valamint a munkavállalói mobilitás támogatása;
9. a társadalmi befogadás előmozdítása, és a szegénység, valamint a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem;
10. az oktatásba és a képzésbe, többek között a szakképzésbe történő beruházás a készségek fejlesztése és az egész életen át tartó tanulás érdekében;
11. a hatóságok és az érdekelt felek intézményi kapacitásának javítása és a hatékony közigazgatáshoz történő hozzájárulás.

PROJEKT A JÁRÁSSZÉKHELY TELEPÜLÉSEK ÉS A FŐVÁROSI KERÜLETEK ITS-EINEK ELKÉSZÍTÉSÉRE

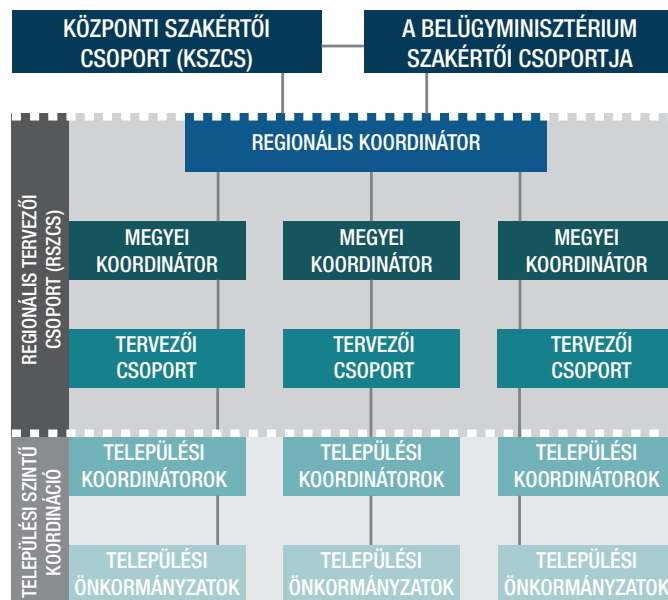
**DAOP-6.2.1/13/K-2014-0002; DDOP- ÉMOP- ÉAOP- KDOP- KMOP- NYDOP-6.2.1/K-13-2014-0002 azonosítószámú
„Fenntartható településfejlesztés a kis- és középvárosokban (fővárosi kerületekben) – Integrált Településfejlesztési Stratégiák kidolgozása” című projekt**

A magyar településhálózatban a nagyvárosok mellett a középvárosok tekinthetők a gazdasági fejlődés központjainak, amelyek meghatározó szerepet töltenek be a regionális központok és a kisvárosok között. Számos középváros markáns, megyei szintű funkciókat is ellát, igazgatási, idegenforgalmi, kulturális és tudásközpontként is működik, esetenként jelentős vonzáskörzetet kialakítva. A középvárosok térbeli kiegyensúlyozottságának megteremtése és térszervező képességük növelése országos érdekű városfejlesztési célként fogalmazható meg. Ezért a középvárosok fejlesztése egy kiegyensúlyozott és policentrikus országos városhálózat kialakítása és megerősítése érdekében elengedhetetlen.

A kisvárosok szerepe kiemelkedő a rurális, gyakran periférikus helyzetű, elmaradott térségek dinamizálásában. A felzárkóztatást szolgálja e térségek településeinek városhálózatra való felfűzése, egy új, integrált városvidék kapcsolatrendszer megteremtésével. Azokban a térségekben, ahol hiányzik a kellő közelségben elérhető városi központ (valós városi funkciókkal), ösztönözni kell ilyen központok létrejöttét, illetve megerősödését. A rurális térségekben a felzárkóztatást szolgáló fejlesztés két fő iránya: a központi funkciók térségellátó és szervező szerepének növelése, illetve az elérhetőség javítása.

A Belügyminisztérium 2014-ben – uniós forrásból – jelentős összeget (mintegy 1 milliárd forintot) különített el a járásszékhely települések (középvárosok és kisvárosok), valamint a fővárosi kerületek ITS-einek elkészítésére. A szándék az volt, hogy az érintett települési kör jó minőségű, a fejlesztést hatékonyan elősegítő településfejlesztési stratégiához jusson. A Belügyminisztérium a tervezési feladat hatékony megvalósítása céljából sajátos szervezési módszert dolgozott ki (mondhatni kísérleti jelleggel, minden előzmény nélkül). A tervezők kiválasztása közbeszerzés lebonyolításával történt. A kiírás alapján régióként komplex tervezői csoportokat kellett összeállítani, a pályázatokat régióként lehetett benyújtani.

SZAKMAI ÉS KOORDINÁCIÓS KAPCSOLATOK RENDSZERE A PROJEKTBEN

A pályázatokon nyertes Regionális Szakértői Csoportok (RSZCS) feladata az adott régió területén a projektben résztvevő valamennyi város ITS-ének, és adott esetben TK-jának kidolgozása volt. A nagy létszámú, komplex szakértői csoport munkájának összehangolása és irányítása a regionális koordinátor, és a megyei koordinátorok feladata volt, az egyes települések terveinek készítését felelős tervezők fogták össze.

A támogatás elnyeréséért az egyes önkormányzatoknak együttműködési megállapodást kellett kötniük a projektgazda Belügyminisztériummal, és vállalni kellett az abban szereplő kötelezettségek teljesítését, így elsősorban a kiválasztott szakértői csoport segítségét, információkkal való ellátását, a szükséges munkaközi döntések időbeni meghozatalát, a dokumentumok véleményezését, az egyeztetések lebonyolítását. Tehát az összetett projekt megvalósításában a Belügyminisztérium koordináló szerepet töltött be, míg az elkészült dokumentumok szakmai tartalmának meghatározása, egyeztetése és elfogadása – miként más esetben is – az érintett önkormányzatok kompetenciájában maradt.

Az önkormányzatok és a tervezői csoportok közötti kapcsolattartás a Belügyminisztériummal kötött szerződés alapján kijelölt települési koordinátorok feladata volt, akik fontos szerepet töltek be a projekt jó minőségben és határidőre történő elkészítésében. A teljes projekt irányítása és lebonyolítása a Belügyminisztériumon belül kijelölt minisztériumi szakértők feladata és felelőssége volt, akik folyamatos kapcsolatot tartottak az RSZCS-vel, a Központi Szakértői Csoporttal, a települési koordinátorokkal, és az adatszolgáltatásba bevont külső szervezetekkel.

A Belügyminisztérium a regionális szakértői csoportok munkáját az alábbi módokon támogatta:

- Útmutatót állítottatott össze a járásszékhely kis- és középvárosok számára a településfejlesztési dokumentumok elkészítéséhez.
- Központi Szakértői Csoportot (KSZCS) hozott létre, amely folyamatos szakmai segítséget nyújtott a regionális szakértői csoportoknak (RSZCS) és részt vett az elkészített munkák minőségbiztosításában.
- A KSH-n keresztül adatokat biztosított az ITS-ek megalapozásához, az egyes városrészek lehatárolásához, elemzéséhez és a szegregátumok kijelöléséhez.
- A Lechner Lajos Tudásközponton keresztül folyamatos informatikai támogatást nyújtott a projektben részt vevő valamennyi szereplő számára, a létrehozott internetes felületre az egyes települések munkaanyagait, és a BM tájékoztató anyagait is feltöltésre kerültek.
- Munkaidítói konzultációkat, regionális értekezleteket szervezett az RSZCS számára, ahol tisztázni lehetett a felmerült kérdéseket, egyben ellenőrizni az ütemtervnek megfelelő előrehaladást.
- Folyamatos tájékoztatási lehetőséget biztosított, melynek során – a KSZCS bevonásával – rövid úton szakmai iránymutatást kaptak a tervezők.
- Ellátta a minőségbiztosítás feladatait a KSZCS és pályázaton kiválasztott külső értékelők bevonásával.

Összesen a 152 járásszékhely városból 140, a 23 fővárosi kerületből 15 vett részt a projektben, melynek keretében így 155 ITS, és további 33 TK készült el.

A PROJEKT EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFOGLALÁSA

DÉL-ALFÖLDI RÉGIÓ

Tervezői csoport

ITS DA Konzorcium: TRENECON COWI Tanácsadó és Tervező Kft.,
MAPI Magyar Fejlesztési Iroda Zrt.

A Dél-alföldi régióban az ITS készítésének támogatására 22 járásszékhely: 10 Bács-Kiskun megyei, 7 Békés megyei és 5 Csongrád megyei település jelezte igényét. A projekt részeként 6 város számára Településfejlesztési Konceptió is készült.

A korábbi IVS-sel rendelkező járásszékhelyek esetén a célrendszer alapvető megváltoztatására, vagy teljesen új kialakítására nem volt szükség. A célstruktúrán belüli hangsúlyeltolódások egyrészt a 2014-2020-as támogatási időszak EU-s célkitűzéseivel, forráslehetőségeivel, a megyei programozásban elkészült dokumentumokhoz, másrészt a város részéről időközben megfogalmazódó újabb fejlesztési elképzelésekhez igazodóan jelentkeztek.

A célok között az életminőség javítása, a versenyképes helyi gazdaság megerosztése és a térségi szerepkör erősítése iránti igény továbbra is hangsúlyos szerepet kap. Számos településen a korábbiaknál nagyobb hangsúllyal jelentek meg a helyi társadalom demográfiai problémáira reflektáló célok, hiszen az érintett városok többségének legalapvetőbb problémái ma itt jelentkeznek. A gazdaságfejlesztésre irányuló célok között a dél-alföldi ITS-ekben specifikusabban jelenik meg a mezőgazdaság, az erre épülő élelmiszeripar és feldolgozóipar fejlesztése, a magasabb hozzáadott értékű tevékenységek iránti igény. A jelentős tanyasi, külterületi lakossággal rendelkező településeken a területi célok között külterületi városrészi célok is megfogalmazásra kerültek.

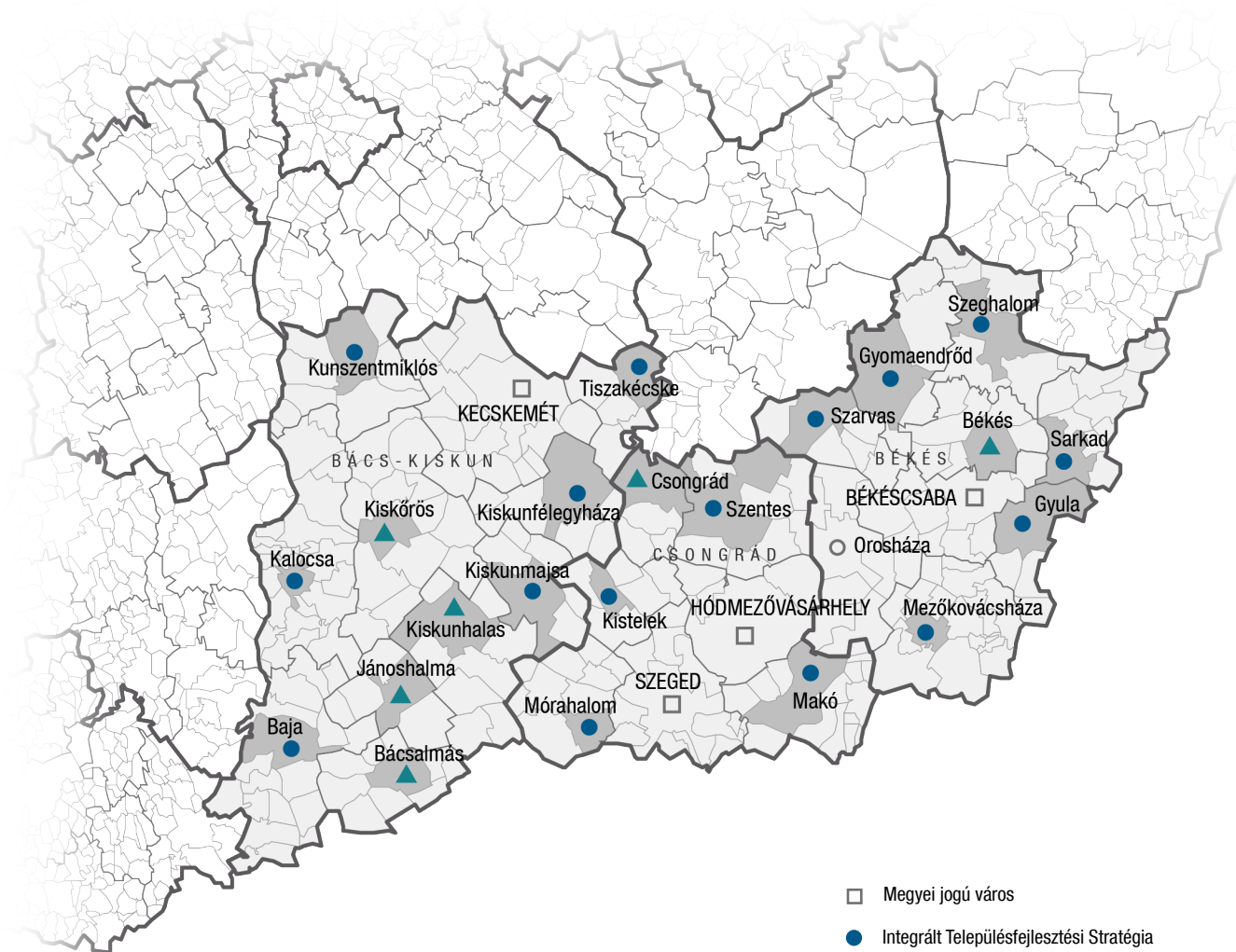
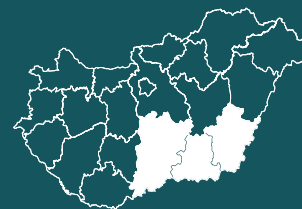
Az ITS-ekben megfogalmazott célok megvalósítását szolgáló projektek száma régiós szinten meghaladja a 830-at, a települések között azonban jelentős különbségek mutatkoznak a projektek előkészítettségi szintjétől és a települési proaktivitástól függően.

A jogszabályi előírás alapján az ITS részeként minden településen elkészült az anti-szegregációs terv. A szegregációs problémák komplexitásától és területi kiterjedésétől függően néhány településen kevésbé hangsúlyosan (Gyula, Baja), más településeken hangsúlyosabban (Sarkad, Szarvas, Gyomaendrőd) jelennek meg az anti-szegregációs intézkedések.

A tervezési folyamat során a helyi társadalom bevonásának egyik formáját a munkacsoportok megalakítása jelentette, amelyek irányító, véleményező, javaslattevő munkájukkal segítették a dokumentumok elkészítését. A munkacsoportok a tervezési munka főbb fázisaihoz igazodóan kerültek összehívásra, településenként átlagosan 2-3 alkalommal, melyekben régiós szinten közel 570 fő működött közre.

A lakosság bevonására alkalmazott leggyakoribb módszer a lakossági fórum volt, amely a fejlesztések által érintett célcsoport elérésének hatékony és az eddigi városfejlesztési projektek során is sikerrel alkalmazott módszere. A lakossági fórumokon – az egész régióban – közel 1350 fő vett részt.

MEGYE/DOKUMENTUM TÍPUSA	TK	ITS	Σ
BÁCS-KISKUN MEGYE	4	10	14
BÉKÉS MEGYE	1	7	8
CSONGRÁD MEGYE	1	5	6
Σ RÉGIÓ	6	22	28

- Megyei jogú város
- Integrált Településfejlesztési Stratégia
- ▲ Településfejlesztési Koncepció és ITS
- Járászékhely, amely nem vett részt a projektben

A PROJEKT EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFOGLALÁSA

ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ

Tervezői csoport

ITS Konzorcium: TRENECON COWI Tanácsadó és Tervező Kft.,
MEGAKOM Stratégiai Tanácsadó Iroda Kft.

A régióban az ITS készítésének támogatására összesen 28 járásszékhely település jelezte igényét. A stratégiai tervezésre irányuló projektben 24 kisváros vett részt, a 20 ezer főt meghaladó népességszámú középvárosok száma 4 volt. A régióban 5 település számára TK is készült.

A régió ITS-ei rendszerint továbbvitték az IVS-ek stratégiai céljait. A városokban továbbra is fejlesztést igényel a gazdaság és annak háttér infrastruktúrája, valamint a munkanélküliség enyhítése érdekében is jelentős beavatkozásra van szükség. A helyi lakosság életminőségének, az elérhető települési szolgáltatásoknak, a vonzerőt jelentő turizmusnak a fejlesztése is fontos cél maradt. Általános tendencia az új tématerületek megjelenése vagy hangsúlyosabb szerepeltetése a fejlesztési célok között, mint például az energiahatékonyság, a környezeti fenntarthatóság, a megújuló energia hasznosítása és általában a komplexebb, fenntarthatóbb működési rendszerekben való gondolkodás, a térségi szerepkör világosabb felvállalása, vagy akár egy-egy konkrét adottságra épülő fejlesztési cél megjelenítése.

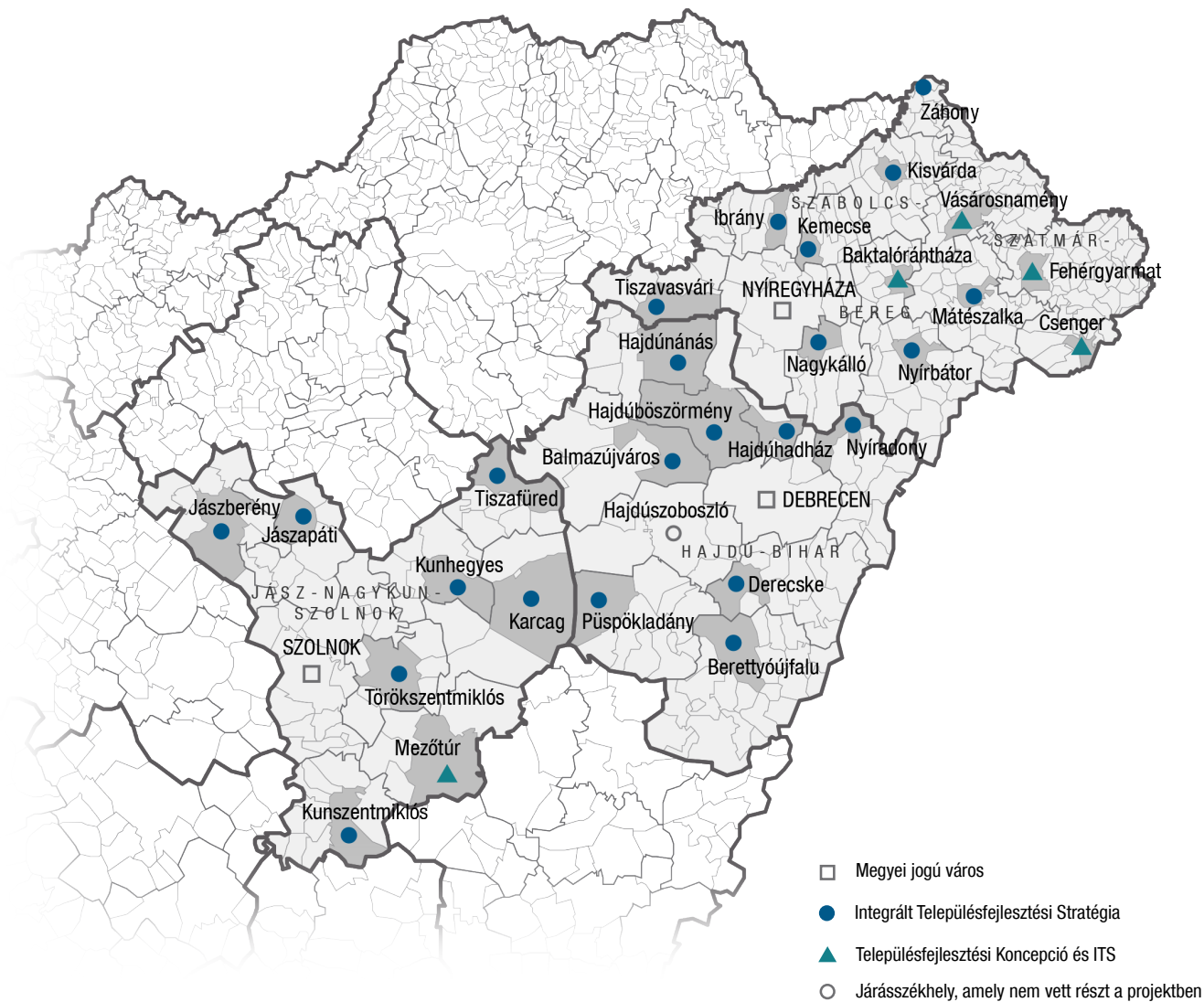
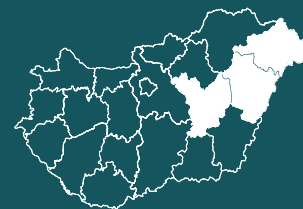
A jogszabályi előírás alapján minden településen elkészült az anti-szegregációs terv. A települések szegregációs problémáinak súlyosságától, komplexitásától és területi kiterjedésétől függően néhány településen kevésbé hangsúlyos (Hajdúnánás, Záhony), más településen hangsúlyosabb (Hajdúhadház, Jászapáti, Kemece, Tiszavasvári) szerepet kapott az anti-szegregációs terv.

A tervezési folyamat irányítására és a döntés előkészítés hatékonyságának növelésére, minden településen irányító csoport került létrehozásra. A legtöbb esetben a polgármester, a főépítész, az alpolgármester és az önkormányzat különböző (gazdasági, pénzügyi, városfejlesztési) bizottságainak vezetői, a kijelölt városi koordinátor, valamint a tervező konzorcium felelős tervezője vett részt az irányító csoport munkájában.

Az önkormányzat munkaszervezetének, cégeinek szakterület vezetőiből kialakított „Önkormányzati Munkacsoport” mellett „Helyi Egyeztető Munkacsoportot” is létrehoztak a városok a helyi civil és szakmai szervezetek, fontosabb közszolgáltatási, oktatási, kulturális, turisztikai, valamint a város irányításáért felelős intézmények vezetői részvételével. A munkacsoportok a tervezés fontosabb fázisainál üléseztek 2-3 alkalommal, főleg a jövőképalpalkotás, a célok kialakítása és a készülő ITS főbb tartalmi részeinek észrevételezésében tevékenykedtek. A régióban összesen közel 400 fő volt tagja a munkacsoportoknak.

A tervezés során a régióban összesen több mint 130 települési egyeztetést tartottak a felelős tervezők, melyek során több mint 1200 főnek (településenként átlagosan 45 főnek) nyílt lehetősége arra, hogy véleményezze a készülő dokumentumokat. E mellett az önkormányzatok biztosították az ITS véleményezési lehetőségét az érintetteknek az államigazgatási és a társadalmi egyeztetési eljárásokban is.

MEGYE/DOKUMENTUM TÍPUSA	TK	ITS	Σ
HAJDÚ-BIHAR MEGYE	0	8	8
JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE	1	8	9
SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE	4	12	16
Σ RÉGIÓ	5	28	33

A PROJEKT EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFOGLALÁSA ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI RÉGIÓ

Tervezői csoport

ITS 2014 Konzorcium: ÉARFÜ Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési
Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft., OPUS TEAM Üzleti Tanácsadó Kft.,
„ART VITAL” Tervező, Építő és Kereskedelmi Kft.

A régióban 24 településre készült ITS, 5 település számára TK is. A projekthez kapcsolódóan külön önkormányzati megbízás keretében további négy város (Kazincbarcika, Hatvan, Tiszaújváros és Bátonyterenye) rendelt meg TK-t. E dokumentumok egymással párhuzamosan történő készítése csak kis mértékben eredményezte a dokumentumok közötti szinergiát, inkább az egymástól elszigetelt tervezői munka volt a jellemző. A közös gondolkodás helyett, a koncepciókban tervezett fejlesztési célok vázlatának átadása teremtett csupán lehetőséget a stratégiai célok hosszú távú illeszkedésének biztosításához.

Az Észak-magyarországi régió egyes településeinek (Ózd, Kazincbarcika, Tiszaújváros) nehézipari múltja erőteljesen determinálta a tervezést, ahol nagy hangsúlyt kapott az ITS-ben a gazdaság diverzifikálása. Annak ellenére, hogy a régió Szlovákiával határos, négy város (Balassagyarmat, Ózd, Sátoraljaújhely és Szécsény) határváros is, az ITS-ek célrendszerében nem jelenik meg a határ menti együttműködés, egyedül Szécsény víziójában szerepel a határmentiségből fakadó előnyök kihasználása.

A Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács nagyobb figyelmet fordított négy település (Szerencs, Sátoraljaújhely, Sárospatak és Tokaj) készülő stratégiájára annak érdekében, hogy a Tokaj-borvidékhez kapcsolódó fejlesztési lehetőségek hangsúlyosabban jelenjenek meg ezekben az anyagokban.

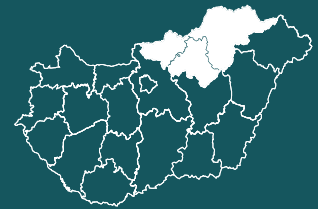
A régióban 20 település rendelkezett a 2007-2013-as fejlesztési időszakra készített IVS-sel, melyek célkitűzései regionális szinten körülbelül 50-60%-ban valósultak meg. Az IVS-ek jó alapot jelentettek az új stratégiák kidolgozásához, így az ITS-ekben leírt célkitűzések sok esetben megfelelnek a korábbi startégiákban rögzítetteknek.

A tervezőcsoport nagy hangsúlyt fektetett a szegregációs kérdésekre a régióban, a kötelezően előírt workshopok mellett ún. antiszegregációs-workshopokat is rendezett. A szegregátumok és szegregációval veszélyeztetett területek helyszínbejárására, és a lakosokkal való kapcsolatfelvételre is sor került. A társadalmisítás keretében a településeken lakossági fórumokat rendeztek.

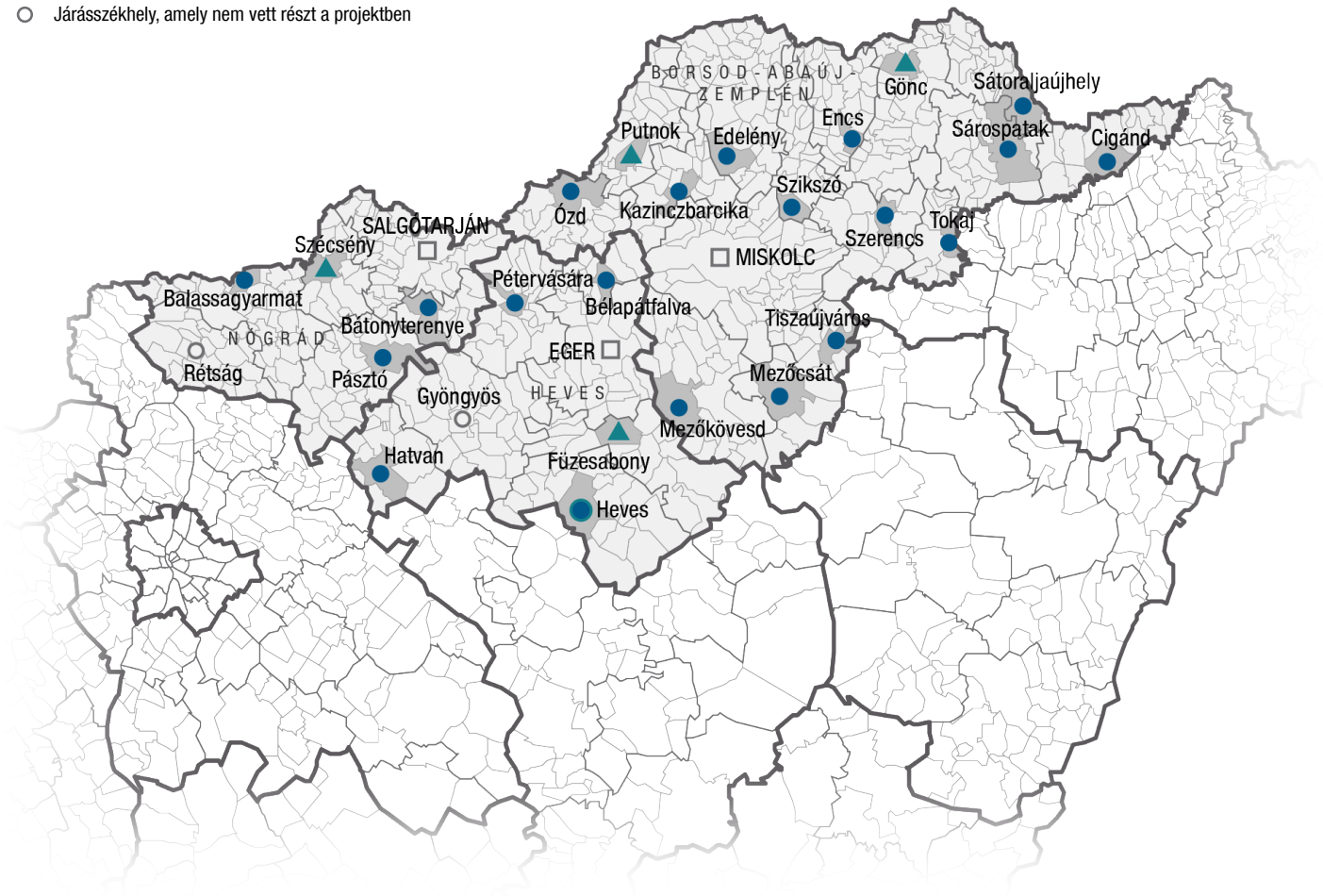
A fenti eseményeken dokumentáltan 914 fő vett részt annak ellenére, hogy a kiküldött meghívók és a tervezéshez kötődő média megjelenések jóval szélesebb körben (közel másfél ezer személy számára) hívták fel a figyelmet a tervezési folyamat fázisaira, az elkészült munkadokumentumok elérhetőségére, illetve az információszerzés lehetséges fórumaira. A társadalmisítás során a lakosság érdeklődése és aktivitása elmaradt a remélt, illetve feltételezett mértéktől.

Mindezek ellenére tartalmaz, a jövőben jól használható és minden közreműködő által vállalható Integrált Településfejlesztési Stratégiák születtek a régióban.

MEGYE/DOKUMENTUM TÍPUSA	TK	ITS	Σ
BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉM MEGYE	2	15	17
HEVES MEGYE	2	5	7
NÓGRÁD MEGYE	1	4	5
Σ RÉGIÓ	5	24	29

- Megyei jogú város
- Integrált Településfejlesztési Stratégia
- ▲ Településfejlesztési Konceptió és ITS
- Járásszékhely, amely nem vett részt a projektben

A PROJEKT EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFOGLALÁSA DÉL-DUNÁNTÚLI RÉGIÓ

Tervezői csoport

Terra Stúdió Kft., VÁTI Városépítési Tanácsadó és Tervező Iroda Kft.

A projekt keretében 20 járásszékhely városra készült ITS, öt településre pedig TK is.

A régióban a különböző földrajzi adottságok és térkapcsolatok (pl. Balaton-térség, Dráva-mente, dombsági területek, Duna-völgy stb.) már önmagukban is eltérő fejlesztési alapokat jelentenek, melyhez társadalmi-gazdasági-környezeti sokszínűség társul. Noha vannak hasonló feladatok a jövőépítésben, elsősorban a városok egyedi arculatának kialakítása, adottságainak és lehetőségeinek kiaknázása kapott prioritást. Minden településen feladat volt a gazdasági szerkezetváltás és diverzifikáció, a népességmegtartó erő és a versenyképesség javítása, ezek hangsúlyai azonban jelentősen eltérnek a kiindulási állapot, és a városfejlesztési lehetőségek különbözősége miatt (pl. Paks, Komló vagy Barcs). A hosszú távú és középtávú településfejlesztési elképzeléseket e keretek között kellett megalkotni, figyelembe véve a fejlesztési lehetőségeket meghatározó kihívásokat (pl. paksi bővítés, Horvátország EU-csatlakozása, EU fejlesztési prioritásai stb.). A tervezés koordinációja is segítette, hogy az egymáshoz közeli településeken megfelelő területi munkamegosztás jöjjön létre, a fejlesztési elképzelések egymást erősítsék, s ne versenytársakat generáljanak egymás számára.

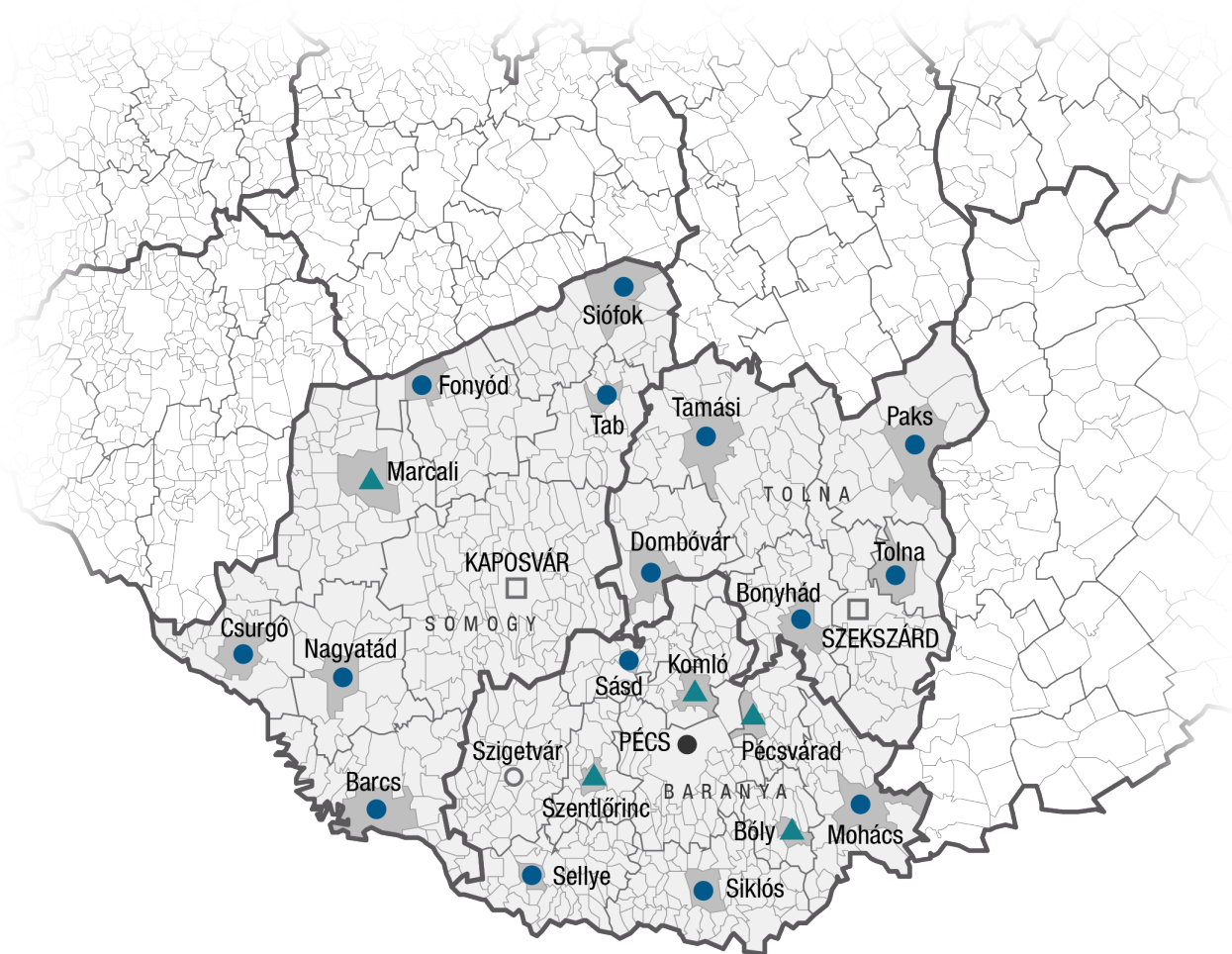
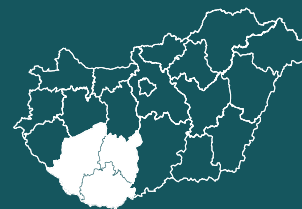
A tervezés során megvalósult a regionális, a megyei és a szomszédsági szintű kooperáció, így az ITS nemcsak a város, hanem a városkörnyék fejlesztési elképzeléseit is tartalmazza. A tervezés során szoros együttműködés volt

a szomszédos települések önkormányzataival, ezért a kisebb települések fejlesztési szükségletei és elképzelései is integrálódtak a járásszékhely stratégiájába.

A fejlesztési dokumentumok elkészítése során a tervezők hangsúlyt fektettek a főbb szereplőkkel való érdemi együttműködésre, valamint a lakosság széles körű tájékoztatására. A régióban összesen 141 műhelytalálkozóra került sor, amelyen közel 1400 fő vett részt. A legmagasabb aktivitás Barcson, Dombóváron és Siófokon volt. A tervezésbe bevont partnereket, szervezeteket érdekeltségük és befolyásuk szintjei szerint munkacsoportokba sorolták. Több településen örömmel fogadták a szereplők a tervezésben való részvétel lehetőségét, néhol viszont ez még nehézkes volt. (A tényleges gazdasági szereplőket/nagyfoglalkoztatókat széles körben csak néhány településen sikerült érdemben elérni.) Összességében a munkacsoportok létrehozása a legtöbb településen jelentős hozzáadott értéket biztosított a helyzet értékeléséhez, a fejlesztési szükségletek meghatározásához, valamint a fejlesztési irányok, célok kitzűzéséhez.

Az operatív döntés-előkészítő munkára minden településen létrejött egy irányító csoport, akik a városok részéről koordinálták, vezették és ellenőrizték a munkát, hogy az, a rendelkezésre álló szűkös tervezési idő ellenére hatékony és eredményes legyen.

MEGYE/DOKUMENTUM TÍPUSA	TK	ITS	Σ
BARANYA MEGYE	4	8	12
SOMOGY MEGYE	1	7	8
TOLNA MEGYE	0	5	5
Σ RÉGIÓ	5	20	25

- Megyei jogú város
- Integrált Településfejlesztési Stratégia
- ▲ Településfejlesztési Konceptió és ITS
- Járásszékhely, amely nem vett részt a projektben

A PROJEKT EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFOGLALÁSA NYUGAT-DUNÁNTÚLI RÉGIÓ

Tervezői csoport

Pro Via '91 Kft.

A projekt keretében 2 középvárosra és 12 kisvárosra készült ITS, 3 településre (Kőszeg, Pannonhalma, Tét) pedig TK is.

A régióban komoly feladatként jelentkezik az osztrák határ túloldalán kínált jövedelmi szint munkaerő-vonzó hatásainak, illetve következményeinek kezelése, mely nem csak a helyi lakosság, hanem az ország más részeiről ideköltözők révén a települések működtetése, fenntartása, fejlesztése szempontjából is kihívást jelent.

A régió járasszékhelyeinek nagy része dinamikus gazdasággal, jelentős foglalkoztatókkal rendelkezik s már gyakran munkaerőhiánnyal is küzd, miközben egyes periférikus településeken még nem sikerült kihasználni a növekedési lehetőségeket, mert kimaradtak a befektetők fő célterületei közül. Így a gazdasági versenyképesség fejlesztése különböző hangsúlyokkal, minden városban kiemelt cél. Ehhez kapcsolódóan fontos a humán erőforrások és az innovációs milliő fejlesztése, mely hosszú távon biztosíthatja a régió prosperitását.

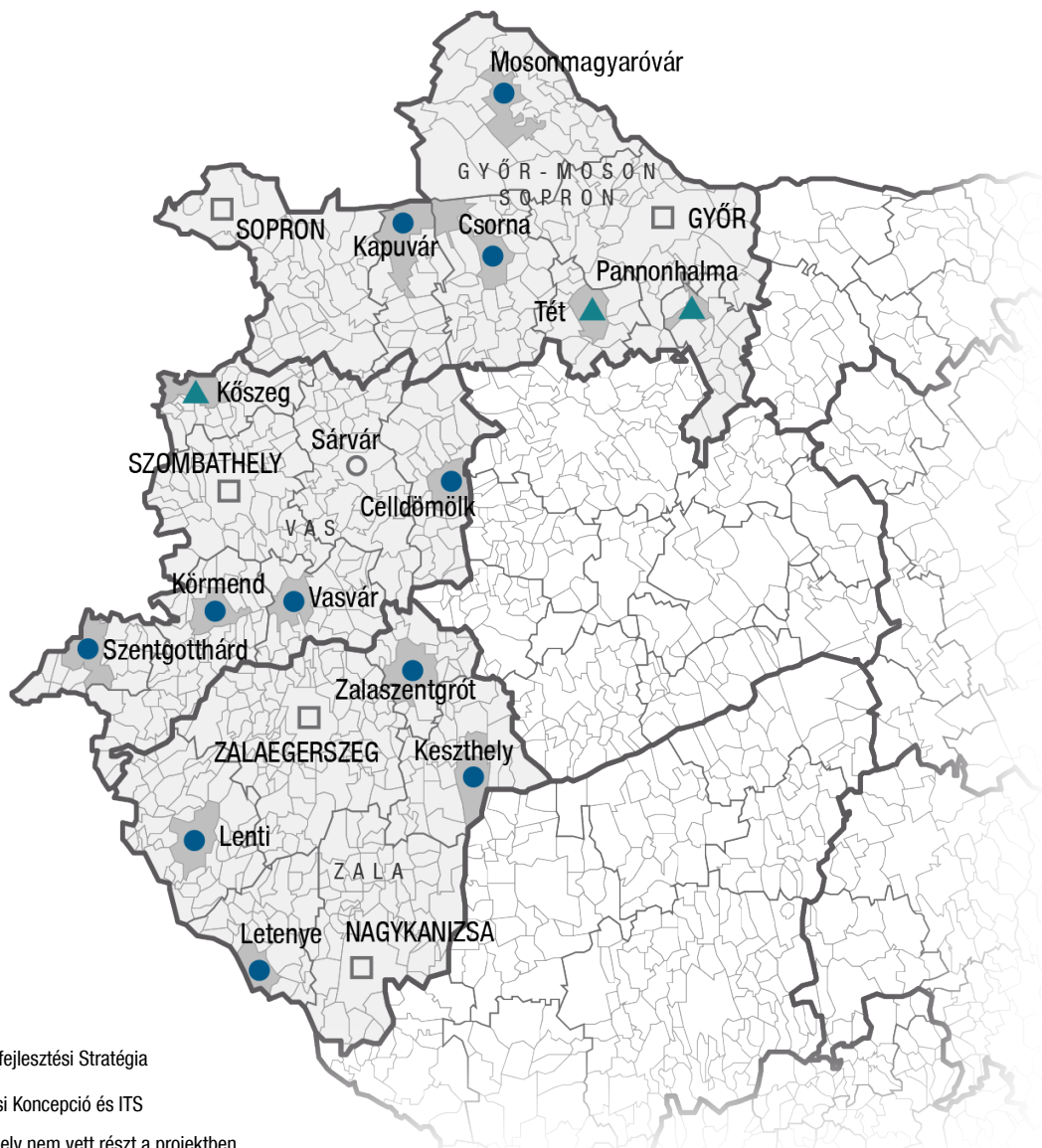
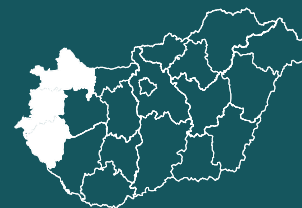
A régióban meglévő turisztikai potenciálok hatékonyabb kihasználására, a vonzerő növelésére is nagy hangsúlyt helyeznek a következő időszak fejlesztési elképzelései. Mindehhez szükséges az infrastruktúra fejlesztése, az elérhetőség javítása, mely az egész régió kohéziója szempontjából is létfontosságú. Ehhez kapcsolódóan a közösségi közlekedés és a fenntartható közlekedési módok fejlesztése legalább olyan fontos, mint a közúti és vasúti hálózat modernizálása. A helyi adottságok, erőforrások

fenntartható és hatékony használata mind az élhető környezet kialakítása, mind az élelmiszergazdaság fejlesztése szempontjából meghatározó, s a települések és térségük jövőjének fontos alapja.

A tervezés során minden városban nagy hangsúlyt kaptak a partnerségi egyeztetési módszerek. A lehető legszélesebb körű partnerség kialakításával, a helyi közösségek bevonásával történt meg a helyi értékek, problémák feltárása, és a válaszok kidolgozása. Fontos szerepet játszottak a széles nyilvánossággal (lakossággal, vállalkozásokkal) való egyeztetések, valamint a társadalmi folyamatokban meghatározó szervezetekkel történő konzultációk. A régióban összesen 92 műhelytalálkozót rendeztek, melyeken összesen 1000 fő vett részt. Minden városban a bevonandó partnereket érdekeltségük és befolyásuk szintjei szerint munkacsoportokba szervezték, melyek – a tervezés minden fázisában – a jövőépítés szempontjából egyedi igényeket érvényesítették a stratégiában.

Az operatív döntés-előkészítő munka folytatására minden településen létrejött egy irányító csoport, melynek tagjai beosztásuknál, gazdasági vagy véleményformáló erejükénél fogva döntéshozó szereppel bírtak (általában az alpolgármester, a polgármester és egy képviselő, akik mellé a jegyzőt és a főépítést is beválasztották).

MEGYE/DOKUMENTUM TÍPUSA	TK	ITS	Σ
GYŐR-MOSON-SOPRON MEGYE	2	5	7
VAS MEGYE	1	5	6
ZALA MEGYE	0	4	4
Σ RÉGIÓ	3	14	17

A PROJEKT EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFOGLALÁSA KÖZÉP-DUNÁNTÚLI RÉGIÓ

Tervezői csoport

KD-ITS Konzorcium: Ex Ante Tanácsadó Iroda Kft., Közép-Pannon Regionális Fejlesztési Zrt., Lechner Lajos Tudásközpont Területi, Építésügyi, Örökségvédelmi és Informatikai Nonprofit Kft., MAPI Magyar Fejlesztési Iroda Zrt., PESTTERV Pest megyei Terület-, Település-, Környezet Tervező és Tanácsadó Kft., TRENECON COWI Tanácsadó és Tervező Kft., VÁROS-TEAMPANNON Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.

A projekt a Közép-dunántúli régió 18 településére terjedt ki, melyek közül 15 rendelkezett IVS-sel. A projekt keretében mindössze Enyingre, a projekten kívül, de ahhoz kapcsolódóan Sümeg és Tapolca esetében készült TK.

A stratégiák jól tükrözik a régió területszerkezetének változatosságát. Martonvásár és Bicske sok vonatkozásban a budapesti agglomeráció településeinek fejlesztési mintáit követi. Jelentős a szocialista ipar, bányászat, energiatermelés egykori központjainak aránya is a térségben (Ajka, Oroszlány, Tapolca, Várpalota, Mór), melyek esetében az ipari struktúraváltási folyamat minőségi irányba történő elmozdítása a kiemelt cél.

A járásszékhelyek harmadik nagy csoportja a fejlesztéseiket elsődlegesen az üdülési-turisztikai funkcióra alapozó járásközpontok (Gárdony, Balatonalmádi, Balatonfüred), illetve a stratégiájukat a kultúrtörténeti adottságokra építő települések, mint Kisbér, Martonvásár, Pápa, Sümeg, Tata, Zirc. A vidékfejlesztés és a felzárkóztatás kap hangsúlyos szerepet Enying, Kisbér, Devecser, Sümeg esetében.

Az elkészült ITS-ek tanulsága szerint kezdeményezések indultak a térségi együttgondolkodás tekintetében, melyek inkább csak egy-egy területre fókuszálnak és inkább a város-

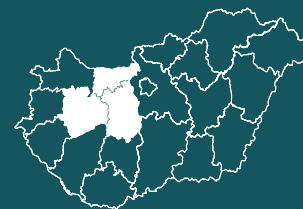
vidék összefüggésben jellemzőek. A városok között még mindig inkább a verseny, mint az együttműködés dominál.

A legkisebb városoknál megmutatkozott a népességzsugorodás visszafordíthatatlanságának, valamint a mindenáron való iparosítási szándék irracionálisának elfogadása. Munkahelyteremtés mellett/helyett a nagyvárosi munkahelyek elérhetőségének javítása, helyben pedig az adottságalapú, jelentős élők munkai igényű, a „vidéki innovációra” épülő tevékenységek fejlesztése válik hangsúlyossá. E kisépességű vidékközpontok a térségi közép-fokú oktatási központi szerepük leszűkítését, megvonásának kilátásba helyezését jelentős nehézségként élik meg, mivel ez a kisszámú értelmiség és a fiatalok elvándorlásának felgyorsulásához vezethet.

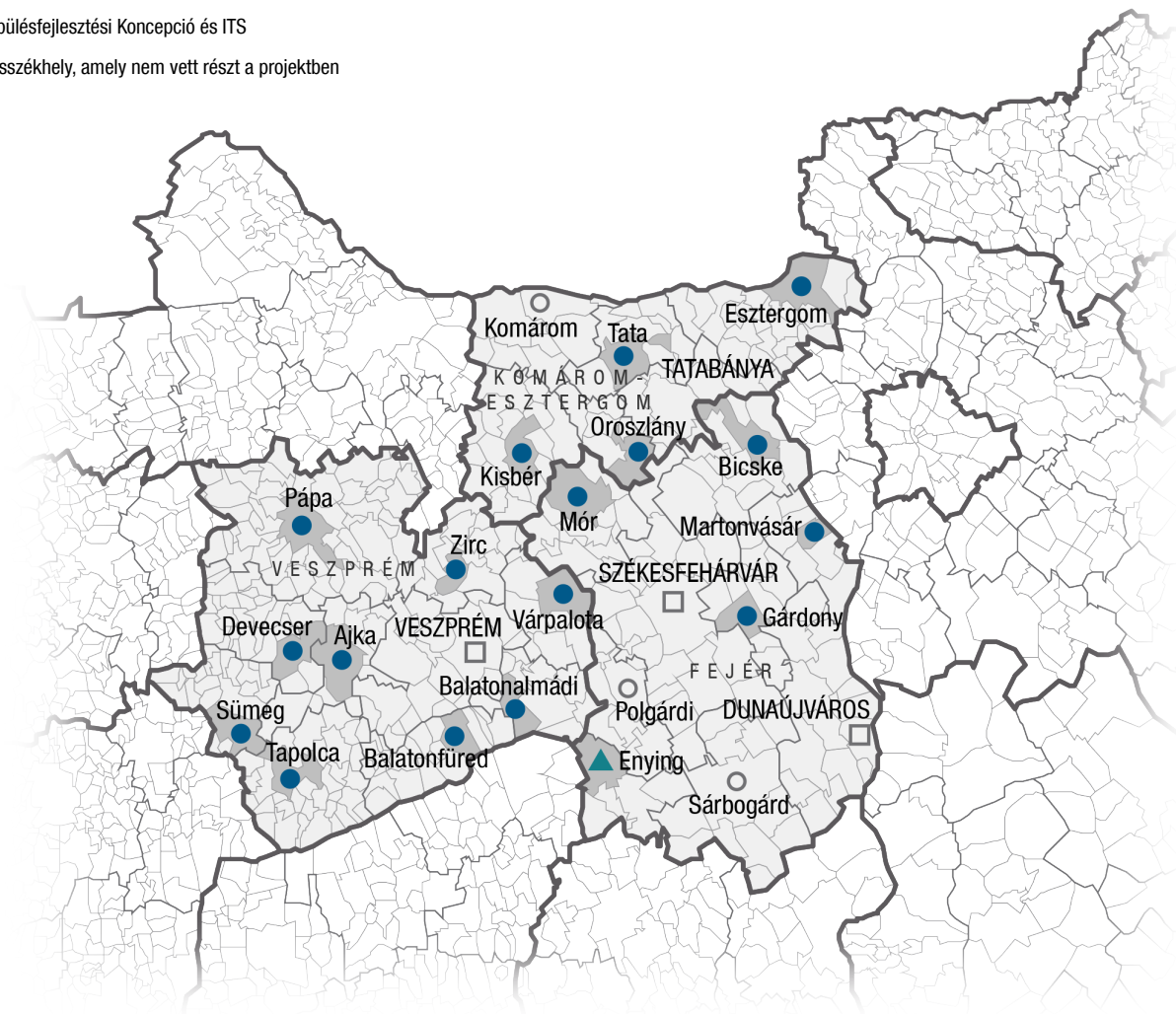
A megyei program 2014-es projektgyűjtése eredményeként konkrét elképzelések álltak rendelkezésre, ugyanakkor a tervezést megnehezítette a megyei program időközbeni átdolgozása. Az ITS készítése során nem álltak rendelkezésre megbízható információk a várható támogatási lehetőségekről, a forrásokról, azok ütemezéséről, ezért az ITS-ek tervezett projektjeinek forrásigénye és ütemezése erősen indikatív jellegű.

A tervezés során összesen 102 partnerségi eseményt tartottak, melyeken összesen 1196-an vettek részt.

MEGYE/DOKUMENTUM TÍPUSA	TK	ITS	Σ
FEJÉR MEGYE	1	5	6
KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYE	0	4	4
VESZPRÉM MEGYE	0	9	9
Σ RÉGIÓ	1	18	19

- Megyei jogú város
- Integrált Településfejlesztési Stratégia
- ▲ Településfejlesztési Konceptió és ITS
- Járásszékhely, amely nem vett részt a projektben

A PROJEKT EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFOGLALÁSA KÖZÉP-MAGYARORSZÁGI RÉGIÓ

Tervezői csoport

Pest-Budapest Konzorcium: HitesyBartuczHollai Euroconsulting Kft., Budapest Főváros Városépítő Tervező Kft., HÉTFA Elemző Központ Kft., PESTTERV Pest megyei Terület-, Település-, Környezet Tervező és Tanácsadó Kft., Pro Regio Közép-Magyarországi Regionális Fejlesztési és Szolgáltató Nonprofit Kft., Városkutatás Kft.

A régióban összesen 14 járásszékhely település és 15 fővárosi kerület vett részt a Belügyminisztérium által koordinált projektben. Összesen 29 ITS, továbbá 7 fővárosi kerületben és 1 járásszékhelyen TK is készült. Projektén kívül, de azzal párhuzamosan még 8 önkormányzat önállóan dolgoztatta ki hosszú távú Településfejlesztési Koncepcióját.

A TK és az ITS készítésének fontos kérdése volt a partnerség megvalósítása. A projektben részt vevő települések, illetve kerületek több mint fele már a 2007-2013-as IVS készítését megelőzően, vagy annak során kialakította partnerségi gyakorlatát. A partnerségi eljárásban a legnagyobb aktivitást az önkormányzati dolgozók, képviselők, valamint az intézményi szervezetek mutatták. Kisebb aktivitás volt tapasztalható a vállalkozói szféra, a lakosság, valamint a szomszédos önkormányzatok részéről. A fővárosi kerületek 128 partnerségi eseményén összesen 1543 fő vett részt. A járásszékhely településeken 101 esemény került megrendezésre.

A régió egyedi „adottsága” a főváros jelenléte. A funkcionális várostérség és a települési összefüggések értelmezése egyedi megközelítést kívánt. A főváros és környezete (közel 3 millió fő) együtt alkotja a budapesti funkcionális várostérséget. A kerületi ITS-ek esetében figyelembe

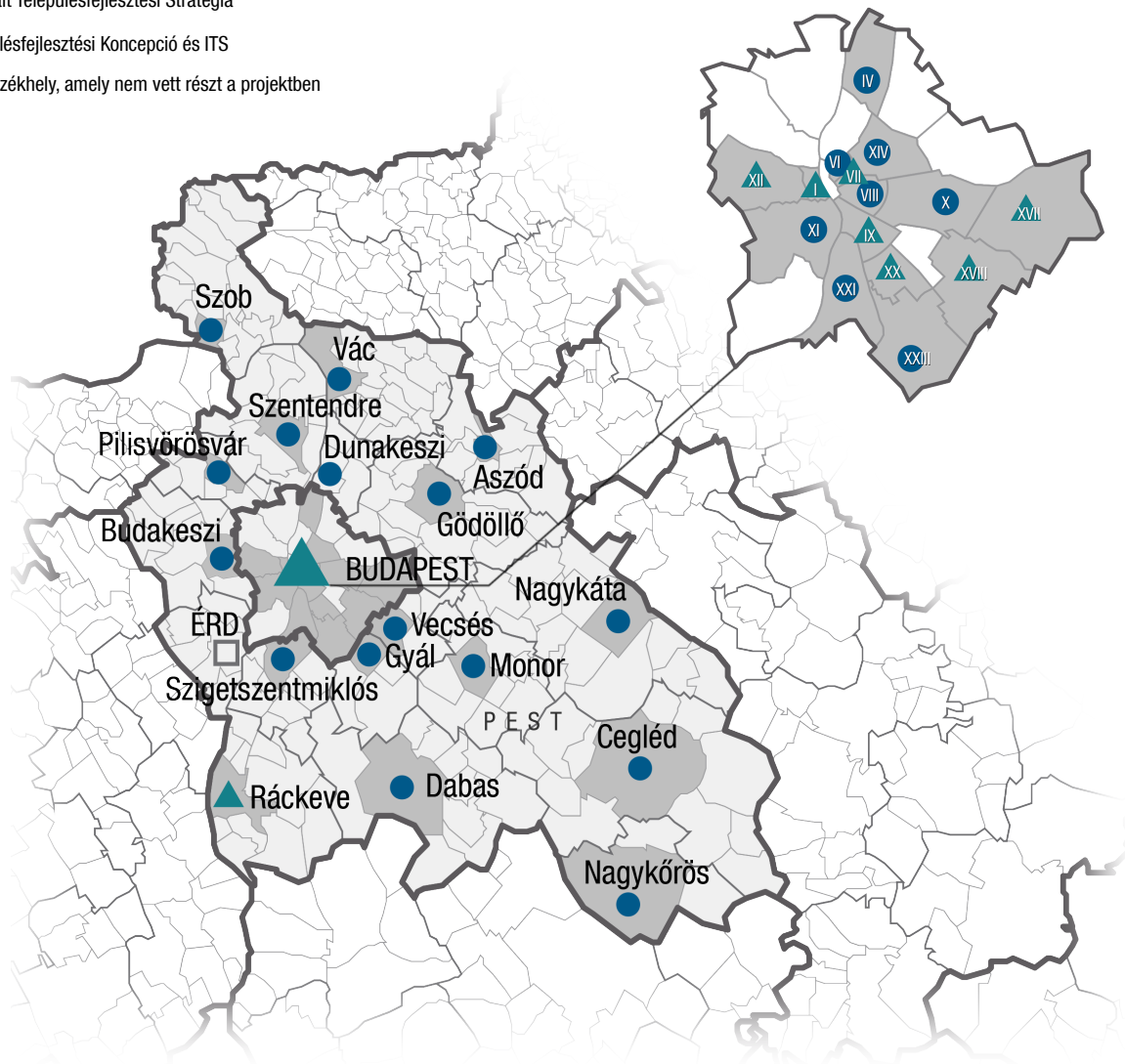
kellett venni az országos feladatköröket, és több esetben a tervezett országos fejlesztési elképzeléseket (pl. Budai Vár, Millenniumi városrész). A kerületek elhelyezkedése is alapvetően meghatározza szerepkörüket. A főváros közigazgatási határán fekvő kerületek kapcsolatrendszere a szomszédos agglomerációs térségekre is kiterjed, így a tervezés során a különböző szolgáltatási területek fejlesztéseinek összehangolása is nagyobb hangsúlyt kapott. A projektben résztvevő járásszékhelyek egyikében sem volt megkerülhető a fővárostól való távolság, a közlekedési és egyéb kapcsolatok vizsgálata. Az önkormányzatok közötti együttműködések jellemzően egy-egy tématerület mentén erősíthetők a gyakorlatban, a partnerségi egyeztetések fókuszába is ezek a témák kerültek: pl. Ráckevei (Soroksári) Duna-ág menti fejlesztések összehangolása, vagy a belvárost érintő projektek és a nem fejlesztési típusú eszközök összehangolása.

Budapest gazdasági erejéből adódott a régió fejlesztésére fordítható ERFA és ESZA támogatások relatív alacsony szintje. A stratégiai célok elérése érdekében tett erőfeszítések során a régiós szereplők nagyságrendekkel kevesebb forrást remélhetnek az uniós támogatásokból, a többi régióhoz és a megelőző évekhez képest egyaránt. Emiatt mindenütt nagy hangsúlyt kellett helyezni az egyéb (nem uniós) forrásból bevonható fejlesztési eszközökre.

MEGYE/DOKUMENTUM TÍPUSA	TK	ITS	Σ
BUDAPEST	7	15	22
PEST MEGYE	1	14	15
Σ RÉGIÓ	8	29	37

- Megyei jogú város
- Integrált Településfejlesztési Stratégia
- ▲ Településfejlesztési Konceptió és ITS
- Járásszékhely, amely nem vett részt a projektben

A PROJEKT EREDMÉNYEINEK ÉS TAPASZTALATAINAK ÖSSZEGZÉSE, ELŐREMUTATÓ JAVASLATOK

Együttműködés az önkormányzattal és a partnerekkel

A projekt megvalósítása során nehézséget jelentett, hogy a partnerségi folyamatnak nincs még hagyománya hazánkban, ezért hatékonysága meglehetősen alacsony. A partnerségi terv jó kezdeményezés, de megvalósítása jelenleg még nehézkes. A lakosság tájékoztatása elsődlegesen lakossági fórumok keretében valósult meg, azonban a lakosság érdeklődése jellemzően alacsony volt, amely egyrészt a dokumentumok jellegéből, másrészt a megfelelő kommunikáció hiányából következett. A partnerségi egyeztetéseken a legtöbb városban idővel egyre kevesebben vettek részt, amely azt jelzi, hogy a partnerek – a lakosság, a civil szervezetek, a helyi gazdasági élet meghatározó szereplői egyaránt – inkább a helyzetfeltárás folyamatába tudtak érdemben bekapcsolódni, és kevésbé voltak már aktívak a stratégia kialakításában, a fejlesztési feladatok megfogalmazásában. Fontos lenne a résztvevők motiválása, amelyhez mind az intézmények/önkormányzatok, mind a partnerek oldalán szemléletformálásra lenne szükség.

Az irányító csoport felállítása több régióban igen jó gyakorlatnak minősíthető, nagyban segítette az operatív munkát, ezért más települési dokumentumok elkészítésénél is javasolható az alkalmazása. Ugyanakkor több településen is kifogásokat emeltek az irányító csoport jogköreit illetően, és a képviselőtestület elé vittek kevésbé fontos ügyeket is, amely lassította a folyamatokat. Az irányító csoportba a legritkább esetben vontak be külső, nem önkormányzati (vagy önkormányzati tulajdonban/kezelésben lévő intézményi) szereplőt, pedig ez több település esetében is indokolt lett volna, azok városi súlya miatt. Mivel az ITS nemcsak

az önkormányzat, hanem a város stratégiája, így javasolt bizonyos esetekben a stratégiai és operatív menedzsmentbe külső szereplőket is bevonni.

Jól bevált módszerek minősíthető a különböző munkacsoportok létrehozása is. A tapasztalatok szerint a csoportokban végzett munka ösztönzőleg hatott a résztvevőkre, igen sok hasznos javaslat, elképzelés született, melyek nagy része be is épült a stratégiába.

A partnerség kiterjesztése a funkcionális várostérségbe tartozó településekre az ITS készítésének egyik legfontosabb kérdése volt. Már a tervezés során, a városok elemzésénél nagyobb hangsúlyt kellett fektetni a vonzáskörzetük lehatárolására, mint az előző időszakban készült IVS-eknél. A vonzáskörzetek helyes lehatárolása lényegében meghatározza a települések közötti jövőbeni funkció- és feladatmegosztást is. A városkönyvéki együttműködések, a falu-város munkamegosztás egyelőre még nem általánosan jellemző vonása a hazai településhálózatnak, ezért a térségi szemléletre a jövőben nagyobb hangsúlyt kell fektetni a tervezés során, és a megvalósítás időszakában egyaránt.

Megállapítható, hogy a városkönyvéki önkormányzatokkal való egyeztetéseknél a személyes megbeszélés a leghatékonyabb módszer, amelyre a kistérségi ülések kiváló lehetőséget teremtenek. Ezen túlmenően az ITS készítése és egyeztetése során a szomszédos települések önkormányzatai sajnos általában meglehetősen szerény aktivitást tanúsítottak. Egyelőre még problematikus a megyék és a járásszékhely települések közötti kommunikáció, együttműködés is, holott az utóbbiak fejlesztése jelentős mértékben függ a megyei források elosztásától.

A tartalmi követelményekre vonatkozó javaslatok

Az ITS-ek tartalmát, kereteit, a partnerségi egyeztetések szabályait a 314/2012.(XI.8.) Korm. rendelet határozza meg, amelynek gyakorlati alkalmazhatósága az ITS-ek készítése során több problémát is felvetett, leginkább a megalapozó vizsgálat esetében. A tapasztalatok alapján nem szerencsés a fejlesztési és rendezési típusú dokumentumok vizsgálati anyagának együttes meghatározása. Annak ellenére, hogy a kormányrendelet 5 § (3) bekezdése nagyfokú rugalmasságot biztosít a település adottságai és a témakör figyelembevételével, az eljáró hatóságok az egyeztetés során időnként túlzó, településrendezési mélységű elvárásokat fogalmaztak meg. A megalapozó vizsgálat hármastagolása – helyzetfeltárás, helyzetelemzés, helyzetértékelés – sok párhuzamosságot hordoz magában, ezáltal értelmezési nehézségeket okoz. A helyzetelemzést integrálni kellene a helyzetfeltárásba, igazodva a gyakorlati tervezői munka tényleges folyamatához.

Az államigazgatási egyeztetés folyamata meglehetősen formális, a hivatalok sok esetben csak sablonos válaszokat adtak, csak ritkán világítottak rá igazán releváns kérdésekre. Jellemző például, hogy egyetlen államigazgatási szerv sem vizsgálja a társadalmi-gazdasági kérdéseket, holott ezek az ITS leglényegesebb fejezetei. Szükségesnek tűnik külön meghatározni a fejlesztési és rendezési típusú tervek véleményezői körét, amelyet célszerű lenne kiterjeszteni a társadalmi-gazdasági szempontból is érintett társadalmi szervezetekre is.

A projekt keretében lehetőség nyílt a hiányzó TK elkészítésére is, ez azonban csak néhány település esetében valósult

meg azonos tervezői-szakértői csapat révén. Ezekben a városokban a tervezés teljes folyamatában biztosított volt a készülő koncepció és stratégia egymásra épülése, az esetleges ellentmondások feloldása. Gondot jelent, hogy a fejlesztési és rendezési tervek alapját jelentő koncepciók több településen is 10 évnél régebbiek, és a megújításuk a projekt keretében forráshiány miatt nem történhetett meg.

Több ITS esetében a településrészek kijelölése mechanikusan követte a korábbi IVS lehatárolásait, elszakadva a tényleges területhasználattól. A városrészek lehatárolásának jelentős szerepe lehet a település – elsősorban a nagyobb kiterjedésű, vagy lélekszámú középvárosok és fővárosi kerületek – differenciáltabb, az adottságokhoz jobban illeszkedő fejlesztésében, ezért erre a jövőben nagyobb figyelmet szükséges fordítani.

A stratégia sikeres megvalósítása elképzelhetetlen egy olyan visszacsatolási mechanizmus nélkül, amely alapján a stratégiaalkotási folyamat minden pontján újból és újból be lehet avatkozni, elvégezve a szükséges korrekciókat. Ezért a monitoring rendszer kialakítása a korábbi IVS-ekhez képest nagyobb hangsúlyt kapott az új stratégiákban. A célok elérésének megbízható ellenőrzése érdekében a célok mérhetősége feltétlenül szükséges, ezért az ITS-ekben megfogalmazott célokhoz objektíven ellenőrizhető mutatókat, indikátorokat rendeltek a települések. Az indikátorok, a projektköltségek, az ütemezés meghatározása azonban gyakran nehézséget okozott, hiszen a projektek sok esetben csak ötletszinten léteztek, és a pályázati felhívások sem voltak ismertek. Célszerű lenne ezért az éves felülvizsgálat során a stratégia indikátorkészletét, a projektek költségvetését és ütemezését áttekinteni és pontosítani.

A PROJEKT EREDMÉNYEINEK ÉS TAPASZTALATAINAK ÖSSZEGZÉSE, ELŐREMUTATÓ JAVASLATOK

Az önkormányzat további feladataira vonatkozó ajánlások, javaslatok

Fontos hangsúlyozni, hogy az ITS elkészítésével a stratégiai tervezés folyamata nem zárult le, az elkészült dokumentum monitorozása, felülvizsgálata **állandó tevékenységet** kíván. A külső körülmények változása, a pályázattal elnyerhető források állandó figyelése azt eredményezheti, hogy az ITS-ben rögzített fejlesztési elképzeléseket módosítani szükséges. Ennek érdekében javasolt, hogy az önkormányzat legalább évenként vizsgálja felül, és aktualizálja fejlesztési stratégiáját.

Az ITS-ek tervezésénél sajnos még nem voltak ismertek azok a pályázati források, amelyek a megfogalmazott célok megvalósítását segíthetik. Mivel a projektek finanszírozása döntő mértékben EU-s forrásból történik, ez nagy bizonytalanságot jelentett a projektartalmak és volumenek, valamint az ütemezés tekintetében. Emiatt az elkészült ITS-ek közös jellemzője lett a „**túltervezettség**”, vagyis jóval több projekt került be a stratégiába, mint ami reálisan megvalósítható. Ezért is javasolt az ITS-ek felülvizsgálata akkor, amikor e források nagy része ismertté válik. (Ajánlott az első felülvizsgálatot 2016 végéig elvégezni.)

Tekintettel arra, hogy az önkormányzatok forráslehetőségei nagyon szűkösek, a megvalósítás során minden önkormányzat az uniós, illetve állami források elnyerésére aspirál. Ennek következtében fennáll annak a veszélye, hogy a stratégia túlzottan **forrásközpontúvá** (projektalapúvá) válik, vagyis nem a valós szükségletekhez keresik meg a forrásokat, hanem fordítva, az elérhető források határozzák meg a beavatkozásokat. Így fennáll annak a veszélye, hogy a TK-ban rögzített hosszú távú célokhoz nem közelít

a település, annak ellenére, hogy jelentős beruházásokat valósít meg. Az önkormányzatok szemléletformálására is szükséges lenne ahhoz, hogy a projektalapú gondolkodást felváltsa a stratégiaalapú gondolkodás.

A környező településekkel való együttgondolkodás hagyománya még nem alakult ki hazánkban. Gyakran gyenge a kapcsolat a járás egyes települései között, és kevés a kommunikáció a járásszékhelyek között is. Ez sokszor azzal jár, hogy **párhuzamosság** alakul ki a fejlesztéseknél, vagyis fennáll a veszélye annak, hogy az egyes települések konkurens beruházásokat valósítanak meg. A konkurencia helyett a kooperáció a helyes út, ezért szorgalmazni kell mind a megye és a járásszékhely városok közötti, mind az utóbbiak egymás közötti tényleges kapcsolatának kiépítését, a rendszeres egyeztetéseket.

Jelentős változások következtek be a **szegregátumok** és a szegregációval veszélyeztetett területek számában a 2011-es népszámlálási adatok alapján a 2001-es állapothoz képest. Az anti-szegregációs szempontból vizsgált területek száma jelentősen megnőtt. Ez részben a szegregációs index határértékének csökkentése miatt, részben a külterületekre kapott adatok miatt, részben pedig az eltelt időszak kedvezőtlen gazdasági és szociális folyamatai miatt következett be. Szintén jelentős változás, hogy több településen a szegregátumok mérete is megnőtt az elmúlt időszakban. Mindez azt mutatja, hogy a korábbi anti-szegregációs programok többnyire sikertelennek bizonyultak, nagyon kevés szegregátumban javult jelentősen az ott élők helyzete, vagy szűnt meg a szegregátum. Ezért az önkormányzatoknak a jövőben kiemelt figyelmet kell fordítani a szociális problémák kezelésére.